

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 24 ΙΟΥΝΙΟΥ 2020
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

α. Πεδινοί:

Πολιτική παράταξη μεγάλης απήχησης που συγκροτήθηκε στην Εθνοσυνέλευση του 1862 – 1864 και βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 77:

Οι πεδινοί είχαν ως ηγέτη τον Δημήτριο Βούλγαρη, ο οποίος υπονόμει τους κοινοβουλευτικούς θεσμούς. Με παρεμβάσεις στο στρατό επιχείρησε τη δημιουργία σώματος «πραιτωριανών»* για να εξασφαλίσει την παραμονή του στην εξουσία. Εμπόδιο στις επιδιώξεις του στάθηκαν πολιτικές ομάδες και θεσμοί. Ο Βούλγαρης έβρισκε οπαδούς ανάμεσα σ' εκείνους που είχαν διοριστεί παράνομα στο στρατό ή στο δημόσιο, και φοβούνταν μη χάσουν τη θέση τους σε περίπτωση επικράτησης συνθηκών κοινοβουλευτικής νομιμότητας, σε άνεργους πτυχιούχους και στους μικροκαλλιεργητές.

β. Ομάδα Ιαπώνων: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 86:

Το μοναδικό νέο πολιτικό στοιχείο έως το 1909 ήταν η εμφάνιση της κοινοβουλευτικής ομάδας των Ιαπώνων, πολιτικού μορφώματος υπό τον Δημήτριο Γούναρη, που ιδρύθηκε το 1906. Επίκεντρο της κριτικής του ήταν η αδυναμία του πολιτικού συστήματος να προσαρμοστεί στις εξελίξεις της κοινωνίας. Η ομάδα δεν μπόρεσε να επιβιώσει και διαλύθηκε το 1908.

γ. Λαϊκό Κόμμα (1910): Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 93:

Στα μέσα του 1910 οι Κοινωνιολόγοι ίδρυσαν το Λαϊκό Κόμμα, με αρχηγό τον Αλέξανδρο Παπαναστασίου. Βασικές προγραμματικές δηλώσεις του ήταν η αναμόρφωση του πολιτικού συστήματος και η επιβολή αρχών κοινωνικής δικαιοσύνης. Στις δεύτερες εκλογές του 1910 εξελέγησαν 7 υποψήφιοι του κόμματος, οι οποίοι παρείχαν κριτική υποστήριξη στους Φιλελευθέρους.

ΘΕΜΑ Α2

- α. Σωστό
- β. Λάθος
- γ. Λάθος
- δ. Σωστό
- ε. Λάθος

ΘΕΜΑ Β1

Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 26-27:

Το πιστωτικό σύστημα της χώρας βρισκόταν πραγματικά, κατά τα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας, σε πρωτόγονη κατάσταση. Ήταν συνδεδεμένο με το εμπόριο των αγροτικών προϊόντων και ιδιαίτερα με τις εξαγωγές της σταφίδας. Οι έμποροι λειτουργούσαν και ως πιστωτές, με τοκογλυφικές διαθέσεις και όρους. Ο δανεισμός κατευθυνόταν, ως επί το πλείστον, προς τους παραγωγούς και δημιουργούσε προϋποθέσεις εκμετάλλευσης, καθώς ουσιαστικά επρόκειτο για έναν τρόπο προαγοράς της επικείμενης παραγωγής, με δυσμενείς για τον παραγωγό όρους. Την ίδια στιγμή άλλοι κλάδοι της παραγωγής στερούνταν των απαραίτητων για την ανάπτυξή τους πιστώσεων, και έτσι περιορίζονταν οι επιχειρηματικές πρωτοβουλίες. Η κατάσταση αυτή ήταν αντίθετη με τις προθέσεις και τις πολιτικές του κράτους και αποθάρρυνε τα ελληνικά κεφάλαια του εξωτερικού. Οι προσπάθειες για την άρση όλων αυτών των εμποδίων υπήρξαν έντονες και προέρχονταν από πολλές πλευρές. Δεν απέβλεπαν τόσο στην εξάλειψη της τοκογλυφίας, όσο στην παράλληλη δημιουργία ενός πιο σύγχρονου πιστωτικού συστήματος, ικανού να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα ειδικών κοινωνικών ομάδων.

ΘΕΜΑ Β2

Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 104-105:

Στην πολιτική πρακτική οι Φιλελεύθεροι ήταν αντιμέτωποι με δύο χρόνια προβλήματα: τη σχέση της πολιτικής εξουσίας με τους αξιωματικούς, και το καθεστωτικό. Η διαρκής αντιπαράθεση στο εσωτερικό του κόμματος για τα ζητήματα αυτά προκάλεσε αντιφατικές επιλογές. Σχετικά με το καθεστωτικό, άλλοι οπαδοί ήταν υπέρ της αβασίλευτης και άλλοι υπέρ της βασιλευσμένης δημοκρατίας. Όσον αφορά τη σχέση του κόμματος με τους αξιωματικούς, από τη μια μεριά γινόταν κατανοητό ότι η πολιτικοποίησή τους δημιουργούσε κινδύνους για το πολίτευμα, από την άλλη όμως το φαινόμενο είχε αποκτήσει τέτοια δυναμική, ώστε δεν μπορούσαν να το αρνηθούν, καθώς υπήρχε κίνδυνος προσεταιρισμού των αξιωματικών από την αντίπαλη παράταξη.

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

α) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 53:

[Το 1927, με αφορμή το αίτημα της Ελλάδας στην Κοινωνία των Εθνών για παροχή πρόσθετου δανείου, τέθηκε το ζήτημα της δημιουργίας μιας κεντρικής κρατικής τράπεζας, που θα αναλάμβανε τη διαχείριση των χρεών, την έκδοση χαρτονομίσματος και την ενιαία εφαρμογή της κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής.]

Παρά τις αντιδράσεις της Εθνικής Τράπεζας και κάτω από την πίεση των ξένων συμβούλων, το Μάιο του 1927 ιδρύθηκε η Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία άρχισε τη λειτουργία της ένα χρόνο αργότερα. Πράγματι, όπως επιβεβαιώνει το κείμενο Α (δευτερογενής πηγή πληροφοριών) στις 14 Μαΐου 1928 άρχισε τη λειτουργία της η νέα κεντρική κρατική τράπεζα. Πολύ γρήγορα πέτυχε σταθερές ισοτιμίες της δραχμής με τα ξένα νομίσματα, στηρίζοντας την έκδοση χαρτονομίσματος στα αποθέματά της σε χρυσό και συνάλλαγμα και εξασφαλίζοντας τη μετατρεψιμότητα του εθνικού νομίσματος σε χρυσό. Όπως ενδεικτικά αναφέρει το κείμενο Α στη χώρα

εφαρμόστηκε ο κανόνας χρυσού συναλλάγματος, συνδέοντας το ελληνικό νόμισμα με την αγγλική λίρα, ένα νόμισμα χρυσής βάσης. Το ίδιο κείμενο επεξηγεί πως οι κάτοχοι δραχμών μπορούσαν -υπό ορισμένους περιορισμούς- να μετατρέψουν τις δραχμές σε λίρες πηγαίνοντας στην Τράπεζα της Ελλάδος. Ήταν δηλαδή ένα σύστημα που εξαρτούσε άμεσα τη νομισματική κυκλοφορία της χώρας από την κατάσταση των εξωτερικών της συναλλαγών.

Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 53:

Η επιτυχία αυτή οδήγησε τα δημόσια οικονομικά σε περίοδο ευφορίας, βελτίωσε την πιστοληπτική ικανότητα του κράτους, ενίσχυσε την εισροή συναλλάγματος και τις επενδύσεις και προκάλεσε μία ισχυρή δυναμική που επέτρεψε τις σημαντικές πολιτικές, θεσμικές και οικονομικές πρωτοβουλίες της τελευταίας κυβέρνησης του Ελευθερίου Βενιζέλου (1928-1932). Η περίοδος αυτή κράτησε μέχρι τις αρχές του 1932, οπότε εκδηλώθηκαν στη χώρα οι συνέπειες της μεγάλης οικονομικής κρίσης, που ξεκίνησε από τη Νέα Υόρκη το 1929.

β) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 54:

Οι προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης να αποτρέψει την κρίση εξάντλησαν τα αποθέματα της χώρας σε χρυσό και συνάλλαγμα. Την άνοιξη του 1932, όμως, η κυβέρνηση δεν μπόρεσε να αποφύγει την αναστολή της μετατρεψιμότητας του εθνικού νομίσματος, καθώς και την αναστολή εξυπηρέτησης των εξωτερικών δανείων.

Πράγματι, όπως επιβεβαιώνει χαρακτηριστικά το κείμενο Β (δευτερογενής πηγή πληροφοριών) από τα τέλη Σεπτεμβρίου 1931 ως τον Απρίλιο 1932 (άνοιξη 1932) η κυβέρνηση Βενιζέλου και η Τράπεζα της Ελλάδος δεν μπόρεσαν να αποτρέψουν την εγκατάλειψη της ελεύθερης μετατρεψιμότητας της δραχμής απ' τον κανόνα χρυσού συναλλάγματος, άρα αναπόφευκτο γεγονός ήταν και η υποτίμηση της δραχμής με αποτέλεσμα να μην καθίσταται εφικτή η εξυπηρέτηση του εξωτερικού

δημόσιου χρέους. Το γεγονός αυτό είχε ήδη ξεκινήσει από τα τέλη Σεπτεμβρίου με την επιβολή διαδοχικών περιορισμών, δηλαδή με μια πολιτική κρατικού παρεμβατισμού. Οι περιορισμοί αυτοί είχαν ως αποτέλεσμα την αντικατάσταση του πρώτου διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος Αλέξανδρου Διομήδη, με το επιχείρημα πως μεροληπούσε υπέρ των βιομηχάνων, επειδή τους επέτρεπε την εξαγωγή κεφαλαίων τις παραμονές επιβολής συναλλαγματικών περιορισμών.

Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 54:

Έτσι εγκαινιάστηκε μια περίοδος ισχυρού κρατικού παρεμβατισμού στα οικονομικά ζητήματα, ιδιαίτερα στις εξωτερικές συναλλαγές, και μια πολιτική προστατευτισμού, με σκοπό την αυτάρκεια της χώρας.

Βέβαια, όπως προσθέτει χαρακτηριστικά το κείμενο Β η κυβέρνηση ήταν διστακτική να προχωρήσει στην επίσημη άρση της μετατρεψιμότητας, γεγονός που για τον Χρήστο Χατζηιωσήφ εξηγείται εν μέρει από τις συντηρητικές (αγκυλώσεις) πρακτικές της ελληνικής οικονομίας.

Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 54:

Η Ελλάδα μπήκε με τη σειρά της στο χώρο της κλειστής οικονομίας, όπου οι συναλλαγές καθορίζονταν περισσότερο από γραφειοκρατικές διαδικασίες παρά από ελεύθερες οικονομικές συμφωνίες.

Προαιρετικά: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 54:

Στο εξωτερικό εμπόριο κυριάρχησε προοδευτικά η μέθοδος του διακανονισμού «κλήρικ». Οι διεθνείς συναλλαγές δεν γίνονταν, δηλαδή, με βάση το μετατρέψιμο συνάλλαγμα αλλά με βάση διακρατικές συμφωνίες που κοστολογούσαν τα προς ανταλλαγή προϊόντα και φρόντιζαν να ισοσκελίσουν την αξία των εισαγωγών με την αντίστοιχη των εξαγωγών, στο πλαίσιο ειδικών λογαριασμών. Για μια χώρα, όπως η

Ελλάδα, όπου οι συναλλαγές με το εξωτερικό ήταν έντονα ελλειμματικές, η διαδικασία αυτή, πέρα από τα αρνητικά, είχε και θετικά στοιχεία.

Η ανάπτυξη των πηγών εναπόκειται στην κρίση των μαθητών.

ΘΕΜΑ Δ1

Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 66:

Σε αντίθεση με τις σχετικά ασαφείς θέσεις και τη συγκεχυμένη ιδεολογία του γαλλικού κόμματος, το ρωσικό χαρακτηριζόταν από σταθερές πολιτικές θέσεις. Η ομοιότητα με τα δύο άλλα κόμματα βρισκόταν στο γεγονός ότι στη Μεγάλη Δύναμη, στην οποία στήριζαν τις ελπίδες τους για την εξωτερική πολιτική, αναγνώριζαν και ένα πρότυπο για την εσωτερική οργάνωση της χώρας. Η Ρωσία μπορούσε να βρει αποδοχή από μεγάλο τμήμα του πληθυσμού, επειδή ήταν η μοναδική Μεγάλη Δύναμη με ορθόδοξο χριστιανικό δόγμα.

Στο Κείμενο Β φαίνεται ο τρόπος με τον οποίο το ρωσικό κόμμα πρόβαλλε την Ρωσία ως μοναδική δύναμη – προστάτιδα των ορθόδοξων χριστιανών.

Στην εφημερίδα «Αιών» δίνεται με ιδιαίτερη έμφαση η πίστη στον καθοριστικό ρόλο της Ρωσίας, αφενός στον θρίαμβο της ορθοδοξίας, και αφετέρου στην εκδίωξη των Τούρκων από τα ελληνικά εδάφη, τα Βαλκάνια και την Ανατολή.

Στο κείμενο Γ αιτιολογείται αυτή η πεποίθηση περί σωτήριας παρέμβασης των Ρώσων διότι ήταν κοινές οι αναμνήσεις από την εκστρατεία του ρωσικού στόλου υπό τον στρατηγό Ορλόφ στο Αιγαίο κατά τη διάρκεια του ρωσοτουρκικού πολέμου. Η συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή (1774) είχε λειτουργήσει προστατευτικά για την Εκκλησία μέσα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και ταυτοχρόνως ευνόησε τη ναυτιλιακή και εμπορική δραστηριότητα των Ελλήνων εμπόρων.

Πλούτισαν από το εμπόριο της Μαύρης Θάλασσας που θεμελίωσε στις Σπέτσες, τον πολιτικό προσανατολισμό κυρίως προς το Ρωσικό Κόμμα και συνέβαλε στην ανάπτυξη της σημαντικής ελληνικής παροικίας στο λιμάνι της Οδησσού.

Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 66:

Χαρακτηριστικό του ρωσικού κόμματος ήταν η άκρως συντηρητική στάση σε όλες τις επιλογές του.

Καταπολεμούσε τον κοσμοπολιτισμό και την οποιαδήποτε αποστασιοποίηση από τις παραδόσεις. Η ξενοφοβία όπως επίσης και η άρνηση του διαφωτισμού και τις δυτικής παιδείας αποτελούσαν κυρίαρχες αντιλήψεις των μελών του.

Παρ' όλα αυτά όπως προκύπτει και από το κείμενο Α η θέση του «ρωσικού» κόμματος δεν ήταν πάντα σταθερή.

Μέσα σε αυτή την περίοδο κινήθηκε ανάμεσα στην υποστήριξη της απολυταρχίας μέχρι την στήριξη της πιο φιλελεύθερης μορφής συνταγματισμού εφόσον τη δεδομένη στιγμή εξαρτιόταν από την εύνοια του Βασιλιά.

Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 67:

Όλοι αυτοί απαιτούσαν την ίδρυση ενός ισχυρού κράτους, το οποίο, σε συνεργασία με τη Ρωσία και το Οικουμενικό Πατριαρχείο, θα φρόντιζε για την καθαρότητα της πίστης και θα αναγνώριζε στην Εκκλησία κυρίαρχη θέση. Πίστευαν ότι κάποιοι ικανοί πολιτικοί γνώριζαν τα προβλήματα του λαού καλύτερα από τον ίδιο, κι αυτοί θα έπρεπε να κυβερνήσουν. Ήταν κατά κύριο λόγο αντισυνταγματικοί, υπέρ ενός συγκεντρωτικού συστήματος διακυβέρνησης και κατά της πολυφωνίας, μολονότι σε ορισμένες περιπτώσεις φαίνεται να συνεργάστηκαν στην ψήφιση συνταγμάτων.

Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 66:

Για το ρωσικό κόμμα το θεμέλιο της κοινωνικής τάξης ήταν η θρησκεία. Σ' αυτήν βασιζόταν και η νομιμότητα της εξουσίας. Έβλεπε την Εκκλησία σε διαρκή κίνδυνο. Προκειμένου να προσεγγίσει ευρύτερα στρώματα, απευθυνόταν συχνά στο θρησκευτικό συναίσθημα των Ελλήνων.

Όπως προκύπτει και από το κείμενο Δ οι λαϊκές τάξεις με εντονότατο το θρησκευτικό συναίσθημα είχαν θορυβηθεί και επηρεαστεί βαθιά από τη διάλυση των μοναστηριών.

Υποκινούμενες από τον κατώτερο κλήρο που ήταν κατά των κυβερνητικών μέτρων όλοι, κοσμικοί και κληρικοί, έβρισκαν καταφύγιο στο «ρωσικό» κόμμα το οποίο ήταν ταυτισμένο με την Ορθοδοξία.

Το κόμμα αυτό είχε χτυπηθεί σκληρά εκείνα τα χρόνια, η λαϊκή του βάση όμως για τους λόγους που προαναφέρθηκαν διευρυνόταν συνεχώς.

Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 66-67:

Όλοι αυτοί απαιτούσαν την ίδρυση ενός ισχυρού κράτους, το οποίο, σε συνεργασία με τη Ρωσία και το Οικουμενικό Πατριαρχείο, θα φρόντιζε για την καθαρότητα της πίστης και θα αναγνώριζε στην Εκκλησία κυρίαρχη θέση.

Όπως προκύπτει και από το κείμενο Α το ρωσικό κόμμα ήταν υπέρ της συμφιλίωσης με την Εκκλησία της Κωνσταντινούπολης και επεδίωκε μεγαλύτερες εξουσίες της Εκκλησίας εντός του κράτους.

Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 67-68:

Το ιδιαίτερο πρόβλημα που έβλεπε το κόμμα των «ναπαίων» (όπως αλλιώς ονομαζόταν), στην περίοδο της βαυαροκρατίας, δεν ήταν ο αυταρχισμός του καθεστώτος, αλλά οι κίνδυνοι που αντιμετώπιζαν η πίστη και η Εκκλησία από τα μέτρα που ψήφισε η αντιβασιλεία, π.χ. το αυτοκέφαλο της Ελληνικής Εκκλησίας, η οποία έως τότε υπαγόταν στο Οικουμενικό Πατριαρχείο. Θεωρούσαν ότι η υποταγή της Εκκλησίας της Ελλάδας στο Πατριαρχείο επέτρεπε στη Ρωσία να επεμβαίνει για την προστασία των ορθοδόξων. Στην απόφαση για το αυτοκέφαλο της Εκκλησίας οι ναπαίοι άσκησαν έντονη αντιπολίτευση.

β) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 66:

Οι κοινωνικές ομάδες που συμπαράτάχθηκαν με το ρωσικό κόμμα αυτό συμπαράτάχθηκαν, ιδίως κατά την εποχή της διακυβέρνησης της χώρας από τον Καποδίστρια, όσοι είχαν υποφέρει ιδιαίτερα κατά την εποχή της Επανάστασης και κατά τους εμφύλιους πολέμους: οι ακτήμονες, οι μικροϊδιοκτήτες γης, αγωνιστές και χαμηλόβαθμοι αξιωματικοί, μοναχοί, και δημόσιοι υπάλληλοι που διορίστηκαν από τον Καποδίστρια και μετά τη δολοφονία του απολύθηκαν.

Η ανάπτυξη των πηγών εναπόκειται στην κρίση των μαθητών.

Επιμέλεια: Σκάνια Αθηνά
Τσιαντόπουλος Άρης